

Нагрибельна Інна Анатоліївна,*ORCID ID: 0000-0001-6393-3754**доктор педагогічних наук, професор,**професор кафедри соціально-гуманітарної підготовки**Херсонська державна морська академія***Нагрибельний Ярослав Анатолійович,***ORCID ID: 0000-0003-3266-5798**доктор педагогічних наук, професор,**декан факультету судноводіння**Херсонська державна морська академія*

ВИКЛАДАЧ 4.0: НОВА РОЛЬ ПЕДАГОГА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТИ

TEACHER 4.0: THE NEW ROLE OF THE EDUCATOR IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION OF EDUCATION

У статті репрезентовано аналіз нової моделі професійної діяльності педагога сучасної генерації, поява якої зумовлена вимогами суспільно-економічного запиту та потребою підготовки компетентного здобувача вищої освіти. Акцентовано увагу на появі нової моделі професійної діяльності педагога сучасної генерації – «Викладач 4.0», яка стала відповіддю освіти на означені потреби. Обґрунтовано низку суперечностей, що виникли разом із новою моделлю «Викладач 4.0». У дослідженні конкретизовано ці суперечності, аргументовано їх причини, що виникли у результаті розриву між теоретичним і практичним концептом; прогнозованим і реальним результатом; цифровою компетентністю усіх учасників освітнього процесу тощо. У статті повернуто уваги до таких суперечностей в освітньому просторі, що, своєю чергою, і дозволяє не просто називати проблему, а й шукати спільні можливості та засоби для її вирішення на практиці. У дослідженні запропоновано можливі способи усунення означених у дослідженні суперечностей із чіткими практичними рекомендаціями.

У науковій розвідці визначено основні критерії моделі професійної діяльності педагога «Викладач 4.0» та представлено логічну схему-модель викладача нової генерації, яка обґрунтовує основну тезу наукової розвідки: викладач 4.0 – це педагог, який володіє комплексом фахових, цифрових, методичних та соціальних компетентностей; здатний створювати інноваційне освітнє середовище, сприяти формуванню компетентностей майбутнього у студентів і вдосконалювати власну професійну діяльність. Окрему увагу приділено тому факту, що системоутворювальним компонентом моделі «Викладач 4.0» виступає безперервний професійний розвиток, який і забезпечує здатність викладача адаптуватися до динаміки цифрових трансформацій; представлено приклади імплементації освітніх курсів у закладах вищої освіти та підтверджено актуальність переходу до цифрових моделей навчання, зокрема, застосування змішаного і дистанційного формату, використання платформ LMS, інтеграції симуляторів, віртуальних лабораторій, автоматизованих систем оцінювання тощо.

Ключові слова: викладач нової генерації; модель «Викладач 4.0»; компетентності майбутнього; цифровізації освіти.

The article presents an analysis of a new model of professional activity of a teacher of the modern generation, the emergence of which is due to the requirements of socio-economic demand and the need to train a competent higher education applicant. The emphasis is on the emergence of a new model of professional activity of a teacher of the modern generation – “Teacher 4.0”, which has become the response of education to the specified needs. A number of contradictions that have arisen together with the new model “Teacher 4.0” are substantiated. The study specifies these contradictions and argues their causes, which arose as a result of the gap between the theoretical and practical concept; the predicted and actual result; the digital competence of all participants in the educational process, etc. The article draws attention to such contradictions in the educational space, which, in turn, allows us not only to name the problem, but also to find common opportunities and means for solving it in practice. The study proposes possible ways to eliminate the contradictions identified in the study with clear practical recommendations. The scientific research identifies the main criteria for the model of professional activity of a teacher “Teacher 4.0” and presents a logical diagram-model of a new generation teacher, which substantiates the main thesis of the scientific research: a teacher 4.0 is a teacher who possesses a complex of professional, digital, methodological and social competencies; is able to create an innovative educational environment, contribute to the formation of future competencies in students and improve their own professional activities. Special attention is paid to the fact that the system-forming component of the “Teacher 4.0” model is continuous professional development, which ensures the teacher's ability to adapt to the dynamics of digital

transformations; examples of the implementation of educational courses in higher education institutions are presented and the relevance of the transition to digital learning models is confirmed, in particular, the use of blended and distance formats, the use of LMS platforms, the integration of simulators, virtual laboratories, automated assessment systems, etc.

Key words: new generation teacher; Teacher 4.0 model; future competencies; digitalization of education.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Освіта ХХІ століття демонструє трансформацію змісту та форми, що зумовлює перехід до інших моделей упровадження освітньої діяльності, методики навчання здобувачів вищої освіти та способів комунікації усіх учасників процесу. З огляду на означене сучасний заклад вищої освіти функціонує в умовах стрімкої цифровізації, глобалізації освітнього простору та зростання нових вимог до якості підготовки майбутніх фахівців. Такі зміни відгукнулися появою нової моделі професійної діяльності педагога сучасної генерації – «Викладач 4.0», який має не лише володіти глибокими фаховими знаннями, а й ефективно, доцільно застосовувати цифрові технології; забезпечувати інноваційну освітню взаємодію; формувати в студентів компетентності майбутнього. Усвідомлення означеного вплинуло на постановку проблеми «Викладач 4.0»: нова роль педагога в умовах цифровізації освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Студіювання порушеної проблеми свідчить про те, що питання трансформації освіти, а відтак, і ролі викладача, набуло популярності та спонукало до виникнення наукових дискусій. Наукове підґрунтя щодо ролі викладача генерації 4.0, зміни його ролі в умовах е-освіти створюють дослідження А.Забіяки (2024р.); Н.Лупак (2018р.); І.Нагрибельної (2025р.); Н. Сіранчук (2025р.) та ін..

Мета дослідження полягає в аналізі нової ролі викладача в умовах цифровізації сучасної освіти. Означена мета наукової розвідки вплинула на постановку таких завдань:

1. Проаналізувати суперечності, що виникають у практиці викладача нової генерації в умовах цифровізації освіти.

2. Визначити основні критерії моделі професійної діяльності педагога «Викладач 4.0» та представити логічну схему-модель викладача нової генерації.

3. Репрезентувти приклади імплементації освітніх компонент в закладах вищої освіти в контексті цифрового навчання.

Виклад основного матеріалу. Сучасне суспільство висуває нові вимоги до освітнього процесу, методики навчання, форм роботи тощо. Майбутній фахівець-випускник закладу вищої

освіти (ЗВО) абсолютно усвідомлено дбає про свою конкурентність у професійному середовищі та на ринку праці загалом. З огляду на означене система вищої освіти, яка швидко реагує на потреби здобувача освіти, запропонувала проєкції e-learning, е-дидактика, цифровий університет тощо. Відповідно постало питання про те, яким має бути викладач, що забезпечить ефективну реалізацію таких змін в освітньому середовищі.

Нам імпонує думка про те, що «...Активне використання засобів електронної дидактики створює нові можливості для такої роботи: з'являються інноваційні методики опрацювання нового матеріалу; змінюється роль суб'єктів навчання; посилюється значення самоорганізації здобувача вищої освіти (ЗВО)» [4].

Аналіз джерельної бази дослідження та власний досвід викладацької діяльності дозволяє стверджувати, що поява нової моделі, яка отримала назву «Викладач 4.0» зумовлена потребами часу, трансформацією освіти та усвідомленням того, що викладач не є монополістом знань та інформації. Водночас така модель викладача нової генерації освіти уособлює сучасного педагога, який має не лише володіти глибокими фаховими знаннями, а й ефективно застосовувати цифрові технології, забезпечувати інноваційну освітню взаємодію та формувати в студентів компетентності майбутнього.

Узагальнення такої наукової позиції здійснюємо на підставі досліджень вітчизняних і зарубіжних учених: А.Забіяки (2024р.); І.Нагрибельної (2023 р.); Н.Сіранчук (2025р.); А.Хоменко (2025р.); Шаджі Джордж (2025р.) [1;4;5;8].

Водночас імплементація такої моделі в освітньому процесі продемонструвала низку суперечностей, які виникають на практиці. Безперечно, будь-який процес упровадження інновацій в освіті пов'язаний із появою суперечностей між теоретичним і практичним концептом; прогнозованим і реальним результатом; цифровою компетентністю усіх учасників освітнього процесу тощо.

У межах наукової розвідки було здійснено узагальнення подібних суперечностей, яке ґрунтується на аналізі науково-методичних джерел, позицій викладачів-практиків та власного досвіду викладацької діяльності [2; 3; 5; 7; 8].

На підставі означеного вбачаємо такі суперечності:

- між необхідністю впровадження сучасних цифрових інструментів і недостатньою готовністю частини педагогів до їх системного використання;

- між традиційними підходами до викладання та потребою в персоналізованому, адаптивному, студентоцентрованому навчанні;

- між зростаючими вимогами до ролі викладача як фасилітатора, модератора, наставника і науковця та обмеженими можливостями професійного розвитку;

- між потребою у формуванні цифрової, критичної, комунікативної та інноваційної компетентностей студентів і відсутністю уніфікованих методичних моделей, які б підтримували діяльність викладача нового покоління.

Нам видається, що означення подібних суперечностей, привернення уваги до них в освітньому просторі дозволить не просто називати проблему, а й шукати спільні можливості та засоби для її вирішення на практиці.

Вирішення проблеми, на нашу думку, полягає в тому, що трансформація ролі викладача у контексті концепції «Викладач 4.0» потребує широкої дискусії, а не номінального сприйняття її; презентації дієвих науково обґрунтованих підходів до переосмислення професійних функцій викладача; оновлення методичного інструментарію; створення умов для розвитку цифрової педагогічної культури. Переконані в тому, що без практичного впровадження означених позицій неможливо забезпечити якісне, гнучке й інноваційне освітнє середовище ЗВО, орієнтоване на потреби сучасного суспільства та ринку праці.

Зупинимось детальніше на важливих аспектах порушеної проблеми та проаналізуємо можливі способи усунення означених у дослідженні суперечностей.

1. *Концепція «Викладач 4.0» постає як відповідь на цифрову трансформацію освіти.* Викладач нового покоління має поєднувати фахову компетентність із володінням цифровими інструментами, розумінням принципів онлайн-комунікації – йдеться не про особисті месенджери, а про створення чатів, форумів для комунікації зі здобувачами освіти на е-платформах, що використовуються для освітньої діяльності. Такий викладач нової генерації має володіти вмінням створювати інтерактивне освітнє середовище та реалізовувати його на практиці, замінюючи репродуктивні форми роботи на продуктивні.

2. *Зміна ролі викладача від транслятора знань до фасилітатора та модератора освітнього процесу.* Цей аспект корелюється з потребами майбутніх фахівців-випускників ЗВО, що обумовлюються вимогами сучасного ринку праці, соціальним запитом.

Сучасний здобувач вищої освіти потребує не лише інформації, а й підтримки у формуванні навичок дослідження, критичного мислення, самостійного прийняття рішень; тому викладач виступає наставником, партнером і координатором освітньої діяльності здобувача освіти. Отже, викладач у новій моделі 4.0 – це не надавач знань, інформації, а досвідчений фахівець, який спирається не лише на наукову базу курсу, який викладає, а й пропонує ефективні засоби опанування цим матеріалом своїм здобувачам освіти. Відтак, створюються передумови для імплементації компетентнісного підходу до навчання. Викладач 4.0 стає ключовою фігурою у формуванні компетентностей майбутнього. Саме викладач сприяє формуванню у студентів навичок комунікації, співпраці, критичного мислення, цифрової грамотності та творчості – компетентностей, що визначають успішність майбутнього фахівця.

3. *Необхідність використання інноваційних методів і цифрових платформ у навчанні.* Застосування методично доцільних цифрових ресурсів, наприклад: LMS-систем, інструментів візуалізації, EdTech-рішень, штучного інтелекту та аналітики навчання. Усе означене є важливою умовою для підвищення ефективності освітнього процесу та забезпечення персоналізованого навчання.

4. *Суперечність між вимогами цифровізації та рівнем готовності викладачів.* Частина викладачів демонструє недостатню цифрову та методичну компетентність, що зумовлює потребу в системній підтримці, підвищенні кваліфікації та розвитку цифрової педагогічної культури. Освітні заклади мають забезпечити інституційну підтримку, доступ до курсів, тренінгів, цифрових ресурсів та стимулювати учасників до професійного зростання. Відповідно, системне підвищення рівня професійної компетентності викладача – це необхідна умова фахової відповідності.

5. *Потреба в оновленні методичного забезпечення діяльності викладача.* Аналіз професійних форумів викладацької спільноти свідчить, що спільною є ідея, яка вкладається у таку тезу: бракує узгоджених моделей, рекомендацій і стандартів, які б описували діяльність викладача 4.0, шляхи інтеграції цифрових технологій та інноваційних методів у традиційні форми навчання.

Звісно, що недостатність методичного забезпечення з часом компенсується набутим досвідом, практичними результатами, які втіляться в конкретний методичний продукт. Проте, наразі – це перехідний період, в якому констатуємо цю суперечку між потребою та реальним забезпеченням викладачів.

6. *Модернізація системи вищої освіти неможлива без трансформації ролі викладача.* Упровадження концепції «Викладач 4.0» є стратегічним напрямом розвитку ЗВО, що визначає якість освітнього процесу, конкурентоспроможність установи та можливість відповідати викликам сучасного суспільства.

Представлені у дослідженні рекомендації щодо усунення суперечностей, що виникають в освітньому середовищі нової моделі «Викладач 4.0» ґрунтуються на практичному досвіді, перспективних ідеях, представлених у науково-методичній літературі. Студіювання порушеної проблеми дозволяє не тільки означити потребу трансформації ролі викладача в освітньому

процесі, а й передбачити ефективні способи імплементації нової викладацької моделі в широкому освітньому середовищі.

Усунення означених суперечностей виокремлює ключові характеристики викладача нової генерації, які мають бути підкріплені відповідними компетентностями. У дослідженні представимо їх за допомогою взаємопов'язаних складових. Унаочнено представлені структурні компоненти за допомогою логічної схеми-моделі «Викладач 4.0» (рис. 1).

Узагальнюючи свої позиції щодо трансформації освіти та ролі викладача, стверджуємо, що викладач 4.0 – це, дійсно, педагог нової генерації, який володіє комплексом фахових, цифрових, методичних та соціальних компетентностей. Він здатний створювати інноваційне освітнє середовище, сприяти формуванню компетентностей майбутнього у студентів і вдосконалювати власну професійну діяльність. Нові виклики освіти, науки, суспільств, загалом, завжди сприяли появі інноваційних методів, технологій і окремих

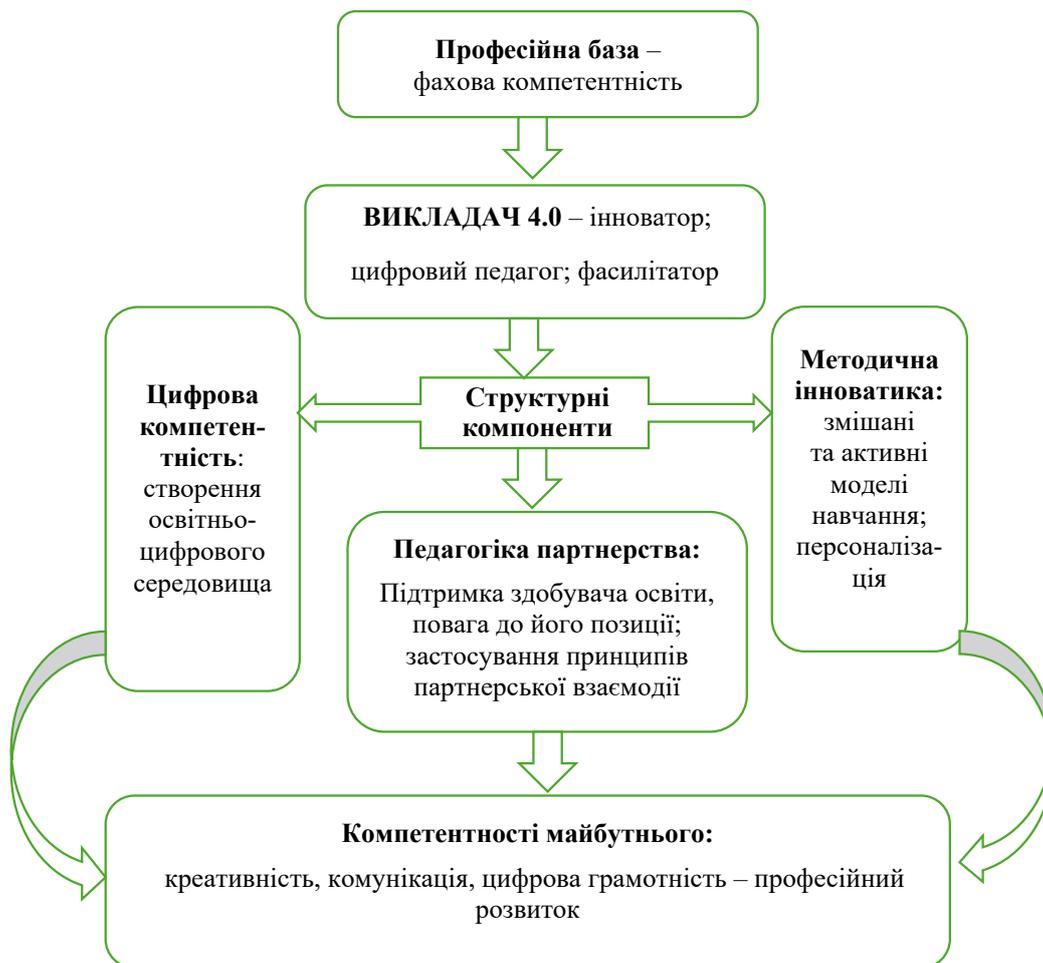

Рис. 1. Логічна схема-модель «Викладач 4.0»

систем. Реалії сучасності вплинули на появу моделі викладача нової генерації, яка вже набула не просто обрисів, а цілком реальних критеріїв.

Нам видаються практично значущими конкретні приклади впровадження сучасних форм е-дидактики в курсі української мови для здобувачів вищої освіти. Так, у науково-методичній літературі є корисні покликання про те, що «... підтверджено ефективність застосування е-ресурсів в конкретних навчальних ситуаціях та для реалізації дидактичної мети. Наприклад, для практичного застосування правил правопису складних слів засобом вправ створених викладачем у Canva; перегляду на YouTube навчальних відео; створення власних складних слів у групах у Google Jamboard тощо» [5, с. 167]. Спираючись на описаний досвід, можемо констатувати імплементацію описаних у логічній схемі-моделі (рис. 1) в практику освітнього процесу.

Висновки. У результаті аналізу порушеної у дослідженні проблеми можемо констатувати наступне:

– діяльність викладача нової генерації в умовах цифровізації освіти супроводжується низкою суперечностей, що зумовлені як інтенсивністю технологічних трансформацій, так і зміною освітніх запитів здобувачів;

– визначено ключові суперечності та обґрунтовано, що подолання цих суперечностей потребує перегляду ролі викладача, посилення його цифрової та методичної автономності, а також переорієнтації освітніх стратегій на інноваційно-діяльнісний формат;

– представлено основні критерії моделі професійної діяльності педагога «Викладач 4.0», серед яких виокремлено високу професійно-предметну

компетентність; розвинену цифрово-педагогічну грамотність; здатність до методичної інноватики; уміння вибудовувати партнерські взаємини зі студентами; орієнтацію на формування компетентностей майбутнього;

– відзначено, що значущим системоутворювальним компонентом моделі «Викладач 4.0» виступає безперервний професійний розвиток, який і забезпечує здатність викладача адаптуватися до динаміки цифрових трансформацій;

– представлено приклади імплементації освітніх курсів у закладах вищої освіти та підтверджено актуальність переходу до цифрових моделей навчання, зокрема, застосування змішаного і дистанційного формату, використання платформ LMS, інтеграції симуляторів, віртуальних лабораторій, автоматизованих систем оцінювання, інтелектуальних навчальних ботів та проєктних цифрових просторів демонструють ефективність персоналізованих і гнучких траєкторій навчання. Реалізація таких курсів підкреслює потребу в викладачеві, здатному не лише ефективно застосовувати цифрові технології, а й створювати інноваційні методичні рішення, що відповідають концепції «Викладач 4.0».

На підставі означеного можемо стверджувати, що цифровізація освіти вимагає оновленої моделі педагогічної діяльності, яка поєднує технологічну грамотність, методичну мобільність, дослідницьку активність і педагогіку партнерства.

Перспективу подальшого наукового пошуку вбачаємо в дослідженні розвитку таких компетентностей, які забезпечать гармонізацію суперечностей сучасного освітнього середовища та сприятимуть формуванню ефективного й інноваційного викладача нової генерації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Забіяка І. М. Цифровізація вищої освіти в Європі: тренди та перспективи. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. Вип. 4. 2024. С. 23–28. DOI: <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2024.4.4>.
2. Кучерявий О. «System of professional-digital competencies of a teacher of a higher pedagogical educational institution». *ScienceRise: Pedagogical Education*. № 2(47). 2022. С. 44–49. <https://doi.org/10.15587/2519-4984.2022.255072>.
3. Лирак Н. «Педагогічна інноватики у вищій школі в контексті світових тенденцій розвитку освітніх систем». *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: педагогіка* № 1. 2018. С. 12–19. <https://doi.org/10.25128/2415-3605.18.1.2>.
4. Нагрибельна І., Нагрибельний Я. Практика застосування інформаційно-комунікаційного середовища Moodle у підготовці здобувачів вищої освіти в умовах дистанційного навчання. *Інноваційна педагогіка. Науковий журнал. Видавничий дім «Гельветика»* Випуск 55. 2023. С. 179–182. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/55.2.37>.
5. Нагрибельна І. Інтеграція цифрових технологій у викладання української мови: виклики та перспективи педагогіки вищої освіти. *Moderní aspekty vědy: LXI. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2025. str. 137–172. DOI: <https://doi.org/10.52058/61-2025>*.

6. Сіранчук Н. М., Шаджі Джордж Розвиток освіти 5.0 в епоху інновацій. *III Міжнародно-практична конференція на тему «Актуальні проблеми викладання освітніх компонентів соціально-гуманітарного спрямування у вищій школі»*. 5 червня 2025 р., Херсон, Україна.

7. Stoika O. «Teacher's digital competence in the European educational discourse». *The Modern Higher Education Review*, 2023. DOI: <https://doi.org/10.28925/2617-5266.2023.813>.

8. Хоменко А. В. «Інтеграція цифрових технологій у педагогічну практику викладача вищої школи: компетентнісний підхід». *Імідж сучасного педагога*. № 4(223). 2025. С. 31–39. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-4\(223\)-31-39](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-4(223)-31-39).

Нагрибельна І. А., Нагрибельний Я. А.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY)

Дата першого надходження статті до видання: 20.11.2025

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 26.12.2025

Дата публікації (оприлюднення) статті: 12.02.2026

